

Zarja izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob polu enajstih dopoldne. — Naročnina z dostavljanjem na dom ali po pošti K 1.50. Posamezna številka 6 v. Letna naročnina K 18.—, polletna K 9.—, četrletna K 4.50. — Za inozemstvo K 30.—. — Naslov: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6, II. nadst. Uradne ure za stranke od 11.—12. dopoldan in od 6.—7. zvečer. —

ZARJA

Posamezna številka 6 vinarjev.

Uredništvo v Ljubljani sprejema vse uredniške rokopise, ki jih ne vrača. — Upravništvo sprejema naročnino in inserate. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Cena inseratov: Enostopna petlitrstica 20 vin., pogojeni prostor 25 vin., poslana in razglasi 30 vin. — Naslov: Uredništvo „Zarje“ v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6, II., uradne ure za stranke od 9.—12. dop. in od 1/26.—1/27. zv. — Reklamacije poštnine proste.

Štev. 35.

V Ljubljani, v ponedeljek dne 17. julija 1911.

Leto I.

Socializem v Pulju.

Pulj, 11. julija.

Ljubljanski „Slovenec“ oziroma njegov tukajšnji dopisnik se zaradi napredka socialne demokracije tako jezi, da bi moral postati ves črn, če ne bi bil. Ta jeza mu seveda nič ne pomaga. Puljska socialna demokracija je pri volitvah pokazala, da krepko živi. A če ne bi bili nasprotniki tako en gros sleparili kakor so in če ne bi bili imeli polnih vreč denarja za volitve, bi se bila moč socialne demokracije še veliko bolj sijajno pokazala, pa ne bi šel Rizzi na Dunaj, seveda tudi Laginja ne namesto njega.

„Slovenčevemu“ dopisniku se zdi naumeno, da se je mogla protimilitaristična socialna demokracija vgnezditi v tako vojaškem mestu kakor Pulj. Ne bi se mu bilo treba čuditi, če bi nekoliko bolje poznal delavsko dušo. Pulj je danes vojaško mesto, to je res. Ni pa res, da je to tak dobiček, kakor ga slika klerikalni korespondent. Sreča mesta vendar ne tiči v tem, da ima par tisoč prebivalcev več. Važno je vprašanje, kako se godi temu prebivalstvu. O tem pa znanjo puljski delavci peti pesmice, ki niso posebno prijetne.

Kdor pazno čita časopise, pač ve, da je draginja dandanes po vsej državi. Ali nezasišano je vendar, kako se je vse podražilo v Pulju. Kaj ima delavec od tega, da leže v vojni luki velikanske ladje ali pa da porabi vojaščina cele vlake volov? Zato se delavec vendar ne more najesti mesa in vesel mora že biti, če se more sploh najesti krompirja in zelenjave, to se pravi, če more preslepiti svoj želodec, da je sit. dočim je le za kakšno uro poln.

V Pulju se zidajo nove palače, razkošne in ponosne. Proti kolodvoru n. pr. bo kmalu ves kraj izpremenjen, da ga človek, ki je pred petimi ali desetimi leti odšel iz Pulja, sploh ne bi več spoznal. Ali zidarski delavci morajo po vseh teh krasnih stavbah stá v kati, da si pribore malo večji kosček kruha zase in za družino. Ostale delavce pa gonijo palače bolj in bolj iz mesta, pa v kmečko okolico in v vedno slabša stanovanja.

Kaj ima puljsko delavstvo zahvaliti militarizmu? „Slovenec“ vprašuje, kaj bi bilo z ogromnim številom arzenalskih delavcev, če se ne bi gradile in popravljale orjaške ladje. Vprašanje je tako staro in odgovorili smo na to že tolikokrat, da se le blamira, kdor se tako vprašuje. A če res nima nobene iznajdljivosti, bi mu sami lahko pomagali. Naj bi n. pr. vprašal, kaj naj bi bilo z velikanskimi ladjami, če bi se odpravila vojna. To bi bilo vsaj nekoliko novejšo vprašanje. Bogaboječi gospodje si tukaj le preveč belijo glave z delavskimi skrbmi. Potreb je na svetu še dosti in za vse tiste

roke, ki ne bi izdelovale moralnega orodja, bi bilo dosti dela, če ne bi bila družba urejena le za profit kapitalistov. Ali kdo bolj brani to družabno uredbo kakor tisti, ki jim je „Slovenec“ evangelij? O teh rečeh, ki jih razume delavec, če je le dva meseca organiziran, naj bi vendar že enkrat molčali. V Pulju so prodajali dovolj teh oslarij Laginje pa Križi pa vsa tista prijazna družba, ki se odeva z imenom N. D. O. In spoznali so, da na te limanice ne vjamejo pri nas nobenih kalinov več. Kaj hodijo torej s takimi traparijami krošujarit v Ljubljano?

Pulj je militaristično mesto, zato pa delavsko prebivalstvo tukaj najbolj opaža „blagodat“ militarizma. Marina se seveda šopiri po Pulju in hoče ukazovati v vseh rečeh, kajpada tudi v civilnih. Ali od čigavih žuljev se šopiri? Ako nam po „Slovencu“ hinavsko pripovedujejo, da nam marina kaj daje, jim odgovarjamo, da jemlje in jemlje, daje nam pa figo. S „Slovenčevim“ jezikom govoreč bi morali reči, da militarizem in marinizem žre, žre in žre.

Vrhunec hinavščine pa je, če zagovarjajo naši klerikalni narodnjakari militarizacijo Pulja s slovankega narodnega stališča, ker že davno vsakdo ve, da ne uganja marina narodno nič drugega kakor germanizacijo. Kolikokrat so tarnali, da se zida nemški most do Adrije, zdaj mu pa sami postavljajo stebre. Ker enemu ali drugemu kupčija z marino kaj nese, prodaja ta banda vse narodne interese. Če postaja Pulj od dne do dne ne bolj slovanški, ampak bolj nemški, ni tega nihče toliko kriv kolikor hinavska klerikalno militaristična narodnjakarija, ki bi bila pripravljena napraviti iz celega Pulja eno samo velikansko kasarno, če bi le kantine v njej dobila v zakup. Zato pa ta profitarija, če je še tako rdeče-belo-modro pobaryana, zaman pričakuje, da bo speljala socialiste na led.

Albanija.

Iz malenkostnih uspehov bi Turčija rada napravila, velike, tudi če jim sama ne verjame. Treba je varovati svoj ugled pred zunanjimi državami, ki mora biti omajen, če je minilo že več kakor mesec dni, odkar so iz Carigrada poslali vest po svetu, da je vstaja končana, pa se danes izkazuje, da je ravno narobe, ker je upornost Arbanasov danes večja nego je bila v začetku. Politika Torgut Šefket paše, ki je hotel puntarje ugnati in če bi bilo treba pokončiti z ognjem in mečem, ni imela uspeha, ker je Rusija zagrmela „Stoj!“ in ji je Avstrija, četudi bolj prijazno, sledila. Politika obljub je pa ravno tako neplodna, zakaj begunci se nikakor nočejo vrniti iz Črne gore, po srednji in južni Albaniji se pa širi upor od dne do dne. Štirideset članov plemena Selee, ki so bili obkroženi od

turškega vojaštva, se je podvrglo, par malisor-skih družin se je vrnilo domov. Kaj pomeni vse to vpricho trdovratnih bojov, o katerih molče vsa oficialna poročila, pa je vendar znano, da so povzročili Turkom občutne izgube!

Vstasi mislijo, da je prišel čas, ko se mora odločiti usoda Albanije. Zato ne marajo nobene kompromisa in odklanjajo vse turške ponudbe, ki jim ne dajejo, kar zahtevajo. Glavna zahteva pa je avtonomija Albanije, beseda, ki bi bila v stari Turčiji nezasišana, pa se zdi tudi Maloturkom kakor klobfata. Carigralski časopisi objavljajo brzogaje županov in odličnjakov iz Ferizovića, Skoplja, Džibre in drugih mest, ki zahtevajo, da naj se proglase za veleizdajnike vsi ki agitirajo za avtonomijo Albanije, češ da hočejo domovino izročiti tujcem. Vlada se pozivlje na boj za enotnost domovine.

Če se ve, da jih je v Evropi dosti, ki bi jim šla Albanija v tek in da dolže zlasti Italijo in Avstrijo že dolgo, da imata sebične namene z Albanijo, je razburjenje Turkov razumljivo. Na drugi strani pa je ravno tako razumljivo, da se zdi vodjam Arbanasov avtonomija Albanije neizogin, ker je res dežela zanemarjena do skrajnosti, uboga in nekultivirana in ker se Turčija upira celo tako skromnim zahtevam kakor albanske ljudske šole in vpeljava latinške namesto turške pisave za albanski jezik.

Nezaupljivost je na obeh straneh velikanski in skoraj nepremagljiva. Odtod izvira nevarnost, ki žuga vsemu Balkanu.

Če Turčija tudi še ne priznava tega, vendar slutiti, da ne gre za šalo. Vlada zbira vojaške čete, da bi jih poslala v južno Albanijo, kjer se boji splošne vstaje, a ker nima toliko vojaštva hitro na razpolago, se obrača do vplivnih ljudi, ki naj bi pomirili prebivalstvo. Ali iz Soluna prihajajoče vesti že pravijo, da se od teh korakov ne pričakuje pravi uspeh, češ da bodo imeli južni Arbanasi enake zahteve kakor severni. Seveda je to verjetno in tudi naravno; zakaj če ne bi imeli zahtev, se najbrže ne bi puntali. In če se puntajo ravno sedaj, ko vidijo, koliko oprava in kakšne neuspehe ima Turčija na severu, je jasno, da se jim zdí čas ugoden za splošne zahteve vseh Arbanasov.

V kakšni zadregi je vlada, se vidi najboljše odtod, da neprenehoma odlašajo rok, ki ga je dala vstašem, da se podvržejo. Torgut Ševke je dobil iz Carigrada zopet nalog, naj zadnji desetdnevni termin podaljša na dvajset dni. Vse to ne napravi na puntarje nobenega vtiska. Nasprotno se pa bolj in bolj množe nevarna znamenja. Na progi Krivoljak-Gradsko sta eksplodirali dve bombi in napravili veliko škodo na železnici. Bolgarske vstaške čete se tudi množe, tako da je prebivalstvo zlasti v okrajih Osmanje, Monastir in Prelep

zelo vznemirjeno. Vlada pa je z vojaštvom tako na slabem, da pozivlje prosto voljce na ustanovitev 800 mož močne žandarske čete, ki naj bi varovala mir. Vse to je nezadovolj-nežem tudi znano. Čim bolj se opaža slabost vlade, tem večji je seveda pogum upornikom.

Ameriške črtice.

Piše R. S.

Cleveland, 1. julija.

Ni mi treba ponavljati stare tožbe, da Evropejci, zlasti Slovenci, slabo poznajo Ameriko in Amerikance, navzlic temu, da biva v Združenih državah okoli 150.000 (ako ne več!) Slovencev. O Ameriki pišejo po evropskih listih večinoma profesorji in „učenjaki“ ter sociologi, ki pridejo na parnesečen obisk v Ameriko, pa mislijo da smejo avtoritativno govoriti o njenih napravah in celo o njenem notranjem socialnem življenju, ki je tako zamotano, da je pač treba več let skrbnega opazovanja in primerjanja z drugimi deželami in drugimi narodi, preden človek vsaj površno spozna ameriško naravo. Kdor torej ne živi med Amerikanci več let in ne pride v dotiko z raznimi narodnostmi, posebno še z rojenimi Amerikanci, ne more pravično pisati o njenih navadah in institucijah.

Pretežna večina v Ameriki naseljenih Slovencev ostanejo vedni tujci in deželi, izolirani od Amerikancev in ostalih narodnosti v svojih lastnih naselbinah ali „settlements“. Kakor imajo Italijani po raznih mestih svojo „Little Italy“ ali malo Italijo, kjer žive po evropsko ali italijansko, tako imajo Slovenci svoje „male Kranjske“ kakor so St. Clair v Clevelandu, North Chicago Street v Jolietu, Market Street v Waukegan, Blue Island v Chicago in razne Ribnice, Žužemberke ter Kurje vasi po raznih naselbinah, kjer se pije, uka in prepeva ter igra na harmoniko po stari kranjski navadi. Večina teh rojakov ima prav tako malo pojma o Ameriki kot Slovenci na Kranjskem. Torej prav malo v Ameriki naseljenih Slovencev nas je, ki lahko govorimo iz svojega lastnega pregleda o veliki ameriški republiki in njenih napravah. In naša krivda je, ako doslej Slovenci tako malo poznajo tukajšnje razmere.

Da bi vsaj nekoliko odpomogel temu pomankljivemu znanju o Ameriki in tudi o ameriških Slovencih, je pisec sklenil podati nekaj fragmentarnih podatkov o Ameriki in ameriških Slovencih.

* * *

Tako razupiti ameriški trusti so le dokaz razvite ameriške trgovine in praktičnosti ter moderne tehnike, ki vse zahtevajo koncentracijo kapitala, koncentracijo dela in koncen-

MAKSIM GORKIJ:

Mati.

Socialen roman v dveh delih.

— Če bi ne bila . . .

Nedaleč se je ustavilo troje pomožnih delavcev, in eden je potihoma, skoro žalostno dejal:

— Nikjer nisem našel . . .

— Poslušati je treba . . . Jaz ne znam brati, ampak vidim, da jih je treščilo nekaj po rebrih! . . . je pripomnil drug.

Tretji se je ozrl naokrog in dejal:

— Pojdimo v kotlarno, da vama preberem!

— Dobro učinkuje! — je zašepetal Gusev.

Vlasovka se je vesela vrnila domov — na svoje oči je videla, kako knjižice oživljajo ljudi. Ljudje obžalujejo, da ne znajo brati! — je dejala Andreju. — Tudi jaz sem v mladih letih znala brati, pa sem pozabila . . .

— Naučite se spet — ji je dejal Malorus.

— V teh letih? Zakaj se norčujete . . .

Andrej je vzel knjigo s police in pokazal z noževno špičo črko na platnicah jo je vprašal:

— Kaj je to?

— R! — je smeje odgovorila.

— In to?

— A . . .

Neprijetno ji je bilo okoli srca in sramovala se je. Zdelo se ji je, da se ji Andrej pritajeno smeje, in umikala se je njegovemu

pogledu. Ampak njegov glas je zvenel mehko in mirno, njegovo obličje je bilo resno.

— Andrijaša ali resno mislite? —

vprašala in se nehotno, zasmejala.

— Zakaj pa ne? — je odgovoril — Le poskusite! Ako ste že čitali — ne bo težko. Če pa ne pojde — kaj za to, a če pojde — tem bolje!

— Pravijo, da od gledanja svetih podob človek ne postane svet! — je pripomnila mati.

— E! — je dejal Malorus in zmajal z glavo. — Prislovje je mnogo. Manj ko več — bolje spiš. Trebuhu pokoja, duši prostora . . . Katera črka je to?

— L! — je odgovorila mati.

— Prav! . . . In ta?

Napenjala je oči, premikala obrvi in se zatopila v pozabljenе črke. Kmalu so ji opešale oči. Izprva so se ji utrinjale solze od utrujenosti, in potem od bridkosti.

— Citati se učim! — je dejala ihtoč. — Čas je, da umrem, pa sem se še le začela učiti . . .

— Zakaj plakate! — je dejal Andrej ljubeznivo in tiho. — Niste mogli drugače . . . a sedaj vsaj veste, da ste živeli klavarno življenje! Na tisoče ljudi bi lahko lepše živelo od vas . . . a žive kot živina in se še bahajo! Kaj je lepega v tem, če človek danes dela da je, če vse svoje žive dni — dela in je?

Med delom se mu rode otroci — izpočetka jih je vesel, a ko se jim oglasi tek, se jezi in jih zmerja: stradežniki, rastle naglo, da boste kaj delali! In najrajši bi pretvoril svoje otroke v

tovorno živino . . . Otroci začno kmalu delati za svoj trebuh . . . in zgodba se ponavlja od začetka! Nikoli ne zatrepeta duša od veselja, nikoli je ne navdajajo misli, ob katerih umira sree. Eni žive kot berači — vsega prosijo, drugi — kot tatje — vse si nakradejo. Vzdelali so tatinske zakonike, postavili nad ljudstvo čuvaje s palicami — varujete naše postave, po njih sesamo kri iz človeka! Najprvo ga tlačijo od zunaj — če se človek ne poda, mu vtepa-vajo pravila, da mu oslabe razum . . .

S komolci se je naslonil na mizo, gledal mater s svojimi zamišljenimi očmi v obličje in govoril:

— Samo tisti so ljudje, ki snemajo verige s svojega telesa in s svoje duše . . . Selaj ste po svojih močeh začeli s tem . . .

— Kako? — je vzkliknila mati.

— Kako? Kakor dež — vsaka kaplja napoji zrno. Ako začnete čitati . . .

Zasmejal se je, vstal in začel hoditi po izbi.

— Le učite se! . . . Če pride Pavel —

ta bo gledal!

— Oh, Andrijaša! — je dejala mati. — Mlademu človeku je vse lahko. A če se postaraš, ti ostane mnogo gorja, malo sile in nič razuma . . .

XVIII.

Zvečer je Malorus odšel; mati je našla svetilko, sedla za mizo in vzela nogavice. Kmalu je vstala, tekala neodločno po izbi semintja, odšla v kuhinjo, zaklenila vrata in se vrnila v izbo. Spustila je zavese na oknih,

vzela knjigo s police, sedla za mizo, se ozrla in se sklonila nad knjigo; justni sta se ji pre-gibali . . . Če se je oglašil šum s ceste, je zatrepetala, pokrila knjigo z roko in poslušala . . . Zatiskala je oči in jih zopet odpirala:

— Z-e-m-l-j-a . . .

Nekdo je potrkal na duri, mati je skočila kvišku, vrgla knjigo na polico, stopila k durim in nemirno vprašala:

— Kdo je?

— Jaz . . .

Ribin je topil na prag, pozdravil in si počasi pogladil brado; s temnimi očmi se je ozrl po sobi in pripomnil:

— Prej si puščala ljudi, ne da bi vprašala . . . Ali si sama?

— Sama . . .

— Tako? Misliš sem, da je Andrej doma . . . Danes sem ga videl . . . Jeta človeka ne ubija . . . Ubija nas naša glupost . . .

Vstopil je v izbo, sedel in dejal materi:

— Daj, da se pogovoriva . . . Glej, jaz slutim nekaj . . .

Pomembno in skrivnostno je gledal in materi je vzbujal nemir. Sedela mu je nasproti; molče in vsa v skrbeh je čakala.

— Nič ni zastoj! — je začel s svojim težkim glasom. — Zastoj se ne rodiš, zastoj ne umreš . . . Za brošure in za letake — za vse je treba denarja. Ali veš, odkod prihaja denar za brošure?

— Ne vem! — je tiho odgovorila mati, sluteč nekaj nevarnega.

(Dalja.)

trajajo razdelitve. Ustanovitelji trustov so prvi spoznali nespametno in neplodovito konkurenco, ki ni v soglasju z novodobno organizacijo. V gotovem zmislu delajo trusti po načelih socializma, ki hoče tudi odstraniti pogubonosno in krizonosno konkurenco ter takozvane odmetke (waste).

Razložek je ta, da delajo trustne organizacije v svojo prívatno korist, dočim bo socializem delal v splošno ljudsko korist. Trusti so torej nekaki predhodniki socialistične industrialne republike. Ali je bolje, da se poedin čevlarski mojster trudi po štirinajst ali petnajst ur na dan, da izgotovi par čevljev, dočim jih moderna mašinerija po trustovskih ameriških tovarnah izvrši lahko po 20.000 parov in več na dan? Za vsak par čevljev je treba povprečno dvajset minut, da je izdelan. Ali je bolje porabiti petnajst ur za delo, ki se lahko izgotovi v dvajsetih minutah? Pa nekateri še jadicujejo nad propadom majhnih obrtnikov! To je po mojem mnenju le napredek. Treba je iti le še naprej in socializirati vso to velikansko produkcijo, ter dati prihranjeni čas na razpolago delavcem in jim dati obenem dovolj sredstev za udobno življenje. Razbijanje trustov je poskus, obrniti kolo časa nazaj. Kakšen fiasco je bila razpustitev Standard Oil kompanije meseca maja. Vse časopise se je norčevalo iz najvišjega zveznega sodišča, ki je razpustilo trust, češ da je nasproten Shermanovim antitrustnim postavam, ker se ne poslužuje „poštenih sredstev“. Še tisti dan so delnice trusta poskočile za več točk na njujorški borzi. Sedaj reorganizirajo oljni trust, ki bo vlekel še večje dobičke iz ž pov ljudstva.

Trusti so naravna posledica industrialnega razvoja, kakor je prerokoval že veliki Marx, ter bodo končno olajšali poddržavljenje (nationalisation) proizvodnih sredstev pod socialistično industrialno republiko. Začasno, pod kapitalističnim sistemom, si delavci ne morejo pomagati napram trustom, razen z delavskimi organizacijami, da si zagotovijo vsaj „živiljsko plačo“.

Amerika je najbolj demokratična dežela na svetu, ker je tukaj doma največja toleranca, verska in družabna. So sicer postave, ki se zlasti neamerikancem zde protidemokratične, kakor postave za prohibicijo ali prepoved prodajanja opojnih pijač po nekaterih državah; splošno tolmačenje človeških pravic se pa vseeno vrši v veliko bolj tolerantnem smislu kot drugod. To izpričuje celo ameriško ljudstvo in vsi naseljenci, ki hvalijo ameriško svobodo.

Vzrok, da je socializem še tako malo razvit v Ameriki, je, ker pravi Amerikanci volilci doslej še niso čutili potrebe zanj. Amerikanec lahko dobi primerno službo in si preiskrbi udobno življenje, dočim velika večina naseljenecv ne razume ameriških postav in se tudi ne zanima za zakonodajo.

V Ameriki je sedaj še vse tako spremenljivo, ljudje se neprestano selijo iz kraja v kraj, da se nimajo časa zanimati za višja socialna vprašanja. Sicer se pa v Ameriki lahko preobrne politično obzorje čez noč. Ako Amerikane silijo razmere, lahko spremeni svoje dosedanje politično naziranje brez vsakega očitanja vesti. Pred nekaj leti so bili tako navdušeni za Roosevelta in za republikance, lansko leto so pa izvolili večino demokratov v kongresu v Washingtonu in pri prihodnjih predsedniških volitvah bo morda prišel zopet demokrat na krmilo.

Tako bo tudi s socializmom. Pred nekaj leti ni bilo skoro slišati o socialistih, sedaj jih povsod upoštevajo. Letos sedi prvi socialist v zveznem kongresu v Washingtonu, Viktor L. Berger; v Milwaukee, v državi Wisconsin, ki je dvanaesto mesto v Združenih državah in

šteje po 1910. censusu 373.957 prebivalcev, imajo socialističnega župana in socialistično večino v mestnem odboru. Letos je po celi Ameriki nad dvajset socialističnih županov. Jugoslovanska socialistična zveza je v par letih narasla na petdeset klubov in šteje do 700 dobrih plačujočih članov. (Dalje.)

NOVICE.

*** Oficelna juristarija v Avstriji** postaja že taka, da mora priti ob vsak ugled. Juristi bi večinoma hoteli, da bi jih ljudje smatrali za nekaj višjega že zato, ker so juristi. Ali če se nekoliko bolje zasleduje pravno življenje, se pride do prepričanja, da je tudi za jurista še treba kaj drugega kakor da se je napilil svojega „strokovnega znanja“ za izpite, če hoče biti kaj vreden. Če pa hočejo gospodje popravljati svoj položaj s tem, da se brezpogojno postavljajo v službo vladajočih, se ne bodo smeli čuditi, da pojde ves respekt do paragrafnih vitezov rakom živžigat. Posebno pod gospodstvom „liberalnega“ pravosodnega ministra Hohenburgerja delajo nekateri služabniki boginje z zavezanimi očmi tako s pravico kakor svinja z mehcom. Vsakdo se je moral krohotati, ko je praški državni pravdnik pred kratkim zaplenil v nekem listu znani citat iz Schillerjevega „Wallensteina“: „Dank vom Hause Oesterreich“. Da državni pravdnik v Avstriji ne pozna Schillerja, je že malce komično. Ali še bolj komično je to, da se citat v zaplenjenem listu sploh ni nanašal na Habsburgovce, temveč na — krščanske socialce, katerim je Bienenrth ves čas zvesto in vdano služil, pa so nazadnje povzročili njegovo demisijsko. Najlepše pa je to: Na vzklicni obravnavi je zastopnik lista poučil državnega pravdnika o pravem pomenu konfisciranega članka. Na to pa se je ta državni jurist, dr. Ockenfuss po imenu, vrvaval in zaklical: „Če se to mesto nanaša na krščansko socialno stranko, tedaj je konfiskacija še posebno opravičena, zakaj žaljenje krščanske socialne stranke pomeni žaljenje navišje vladajoče hiše, ker je znano, da so krščanski socialci kot delovna in vladna stranka uživali simpatije visokih in najvišjih krogov!“. In našli so se drugi trije taki juristi, ki se imenujejo sodniki, pa so — potrdili konfiskacijo. Tukaj je konec vsakega komentarja, s tako rečjo imajo le še humoristični listi opraviti.

*** Vladna stranka na Hrvaškem.** Poslanci, ki podpirajo bana Tomašića, so sklenili ustanoviti enotno vladno stranko, katero so krstili „Stranko narodnega napredka“. Dr. Borauer je predložil načrt programa, ki naglašajo državno edinstvo Ogrske in Hrvaške na podlagi ogrsko-hrvaške pogodbe, politično narodnost Hrvatov s samostalnim ozemljem in čistost pogodbe. Program se dotika tudi Bosne in Hercegovine, naglašajoč, da so deli teh dežel nekdanj pripadali Hrvaški. Tudi narodno edinstvo Hrvatov in Srbov izreka program. To pa je vse postransko, ker sploh ne gre za program ampak samo za ustanovitev stranke, ki ima slepo služiti Khuen-Tomašičevi vladni. Ustanovitev stranke je samo prvi korak za razpust sabora in za nove volitve, pri katerih upa Tomašić dobiti večino, katere nima v sedanjem saboru. (O tej ustanovitvi smo dobili iz Zagreba dopis, ki ga objavimo.)

*** Velike vodne naprave v Hrvaškem** Primorju. Nek francoska kapitalistična skupina se resno bavi z načrtom, da v električne svrhe izrabi velike vodopade Gačke v Liki. Stopnjevale bi se zgradile naprave za 60.000 do 80.000 konjskih sil ter se tako poskrbelo za električno moč za Reko in vso njeno okolico na hrvaški strani. Razen tega bi se še elektrificirala ogrska državna železnica z Reke na Hrvatsko.

*** Aviatik Edvard Paillole** je v petek jutraj na letovišču Maison Carree pri Parizu ponesrečil in se ubil.

*** Dolgost življenja našega je kratka...** Uradni „Reichsarbeitsblatt“ prinaša izkaze, kako dolgo živi povprečno človek v Nemčiji. Povprečna starost, ki jo učka moški, znaša 40 let in pol, dočim doseže ženska povprečno starost 44 let. V Nemčiji so se te številke v zadnjem času znatno zboljšale. Vzlic temu konstatira omenjeni list, da Nemčija še zmerom zaostaja za drugimi deželami; nas zanima predvsem to, da Avstrija daleč zaostaja tudi za Nemčijo. „Reichsarbeitsblatt“ piše: „Na Švedskem, kjer prebivalstvo živi v posebno dobrih razmerah, živi moški povprečno 50-94 let, ženska pa 53-63 let, torej je povprečna človeška starost za deset let večja kot v Nemčiji. Za 5 let nadkriljuje Nemčijo Belgija, Nizozemska in za 4 leta Francija in Anglija. Le v Avstriji in Italiji je povprečna starost manjša kot v Nemčiji. List zvrča glavno krivdo nizke povprečne starosti na veliko umrljivost novorojencev. Ta je zlasti velika, ker nimamo nobene zakonitega varstva za porodnice in ker so stanovanske razmere še slabše kot v Nemčiji. Pri nas učka človek povprečno starost 35 let.“

*** Za kugo** je v Malangu na otoku Javi zadnji teden umrlo 98 ljudi. — V Mabeu v Astrahanu so štiri osebe umrle za pljučno kugo.

*** Človeka umorili in spekli.** V Paraju na Ruskem se je dogodil nezasišlan zločin. Mestni trgovec Karbuh je kot navadno odpotoval z večjo množico blaga v bližnjo tajgo, da proda blago med prebivalce te velike severne ravnine. S seboj je vzel tudi 14letnega dečka Ksenofonta Rudenka, sina parnajskega občinskega pisarja. Potovala sta skozi Čebani, prvo naselbino v tajgi, a vrnila se nista več. Poizvedovala je za njima policija brez uspeha. Nekega dne pa se je javila pri policiji ženska, ki je izpovedala, da je potujoč skozi tajgo, med Žinko in Sladovijo, videla grozen prizor: Razbojniki so napadli Karbuka in Rudenka ter ju ubili. Nato so zakurili velik egej, nateknili umorjena na raženj ter ju pekli. Medtem so si razbojniki delili njuno imetje. — Ko je mati Rudenkova čula, na kak grozen način ji je umrl otrok, ji je otemnil um in je skočila v vodo. Policija je šla z omenjeno žensko na lice mesta, kjer so res našli nezgorele človeške kosti, a razbojnikov niso izsledili.

Ljubljana in Kranjsko.

Delavci in delavke!

Politično društvo „Bodočnost“
sklicuje

javen shod

ki bo
nocoj
v ponedeljek, 17. t. m. ob 8. zvečer

areni Narodnega doma

Dnevni red se glasi:

Otvoritev državnega zbora in socialna demokracija.

Poročevalec sodrug Etbin Kristan.

Novi državni zbor se danes snide, jutri ima slavnostno otvoritev in potem se ima pričeti njegovo delo. Vlada sili na to, da se opravijo navedbe po § 14, bančna predloga, brambna predloga vsaj deloma, ali o ljudskih potrebščinah zopet ni govora. Socialno demo-

kratični poslanci so že razložili ministrskemu predsedniku, da je socialno zavarovanje najvažnejša točka delovnega programa. Pa tudi druge reforme so nujno potrebne v interesu delavnega ljudstva in zato je potrebno, da se tudi sami oglasimo in označimo svoje stališče napram vladi in parlamentu.

Vabimo vas torej, da se tudi tega shoda udeležite v čim večjem številu ter da razvijete živahno agitacijo zanj. Kdorkoli ima časa, naj pride. Posebna vabila se ne bodo izdala.

Sklicatelj.

— **Hrvaško-slovenska zajednica** bo ime Šustersičevemu klubu v sedanjem državnem zboru in štel bo dvajset slovenskih, pa štiri dalmatinske klerikalce. Predsednik je dr. Šustersič, podpredsednika pa Duličić in Korošec. „Slovenec“ pravi v svojem poročilu, da se je predsedništvo konstituiralo samo provizorično, ker baje ni izključeno, da pristopijo klubu še kateri drugi jugoslovanski poslanci. Bomo videli.

— **„Slovenec“ že natančno ve**, kaj bo nocoj na našem shodu, ki ga prirejamo tako, kakor smo priredili shod še pred vsako otvoritvijo državnega zbora, odkar imamo v Ljubljani organizirano stranko. „Slovenec“ ve, da bomo govorili o klerikalcih, kar seveda ni bilo težko ugeniti. „Slovenec“ se namreč zaveda, da zaslužijo klerikalci zaradi podle binavščine, ki jo zadnji čas uganjajo, poštene batine in zato lahko vedo, da jih bodo dobili. Ali tako domišljav vendar ne sme biti škofov list, da se dela kakor da ni za socialne demokrate nihče drugi na svetu kakor klerikalci. Nocojsnji shod sklicujemo zaradi parlamenta, tam pa bodo imeli naši klerikalci tako malo pomena in bodo igrali tako majhno vlogo, da bi morali biti res neumni, če bi mislili samo nanje in govorili samo o njih. Pač se Šustersičevi napihujejo kakor tista znana žaba, ali doslej še nihče ne pazi na te napihnjenice. Tako jim bomo tudi mi posvečevali toliko časa kolikor bo treba, da zasledujemo njihove „šahove poteze“, ne manj, pa tudi ne več. Z našo pomočjo že ne bodo postajali znameniti.

— **O volilnih zaveznikih** čenčari ubogi „Slovenec“ od zadnjih volitev sam vsak dan. Njegovi uredniki so res pomilovanja vredni, ker morajo dannadan glodati to oglodano kost, tembolj pomilovanja vredni, ker se s to neumnostjo vsak dan vnovič blamirajo do kosti. O volilnih kompromisih imajo ravno klerikalci najmanj govoriti; ne le o volilnih, ampak o kompromisih sploh. Saj so se vendar že vezali in združevali z vsako stranko, ki se je le hotela družiti z njimi. In če se katera ni hotela družiti, so pa tudi brez združitve radi sprejeli njeno pomoč. Naj le ti politični vremenjaki seštejejo, kolikokrat so bili že v zvezi z liberalci. Še zadnja po septemberskih dneh je bila precej dolgotrajna. Združeni so bili tudi že z Nemci. Na Koroskem so imeli kompromise z nemškimi krščanskimi socialci. Na Goriškem so se vezali zdaj z italijanskimi klerikalci, zdaj zopet z italijanskimi liberalci. Pri volitvah za delavske zavode, n. pr. za delavsko zavarovalnico se redno družijo z vsemi podjetniki, z liberalci in z Nemci zoper delavce. Vsa njihova politika je od nekdanj kompromisarska. Kaj torej gobezda o kompromisih, katerih niti bilo ni?

— **Deželna zveza obrtnih zadrug v Ljubljani** namerava sklicati protestni shod zoper davčno administracijo glede zvišanja dohodarine in obrtnega davka obrtnikom. Dokazila zbira gosp. Engelbert Franchetti, Sodna ulica 2. Kadar bo shod sklican, bomo javili.

— **Kranjska avtomobilna dirka.** Tudi tukajšnji avtomobilni klub priredi dvodnevno dirko dne 29. in 30. julija. Dirka ima športni značaj „non stop“. Dirkalna proga je: Ljub-

Vera naših duhovnikov.*

Fantje pridejo v semenišče. Kakor so se „dokazovale“ verske resnice na gimnaziji, se nadaljuje „dokazovanje“ je še v večjem obsegu v semenišču, večinoma čisto mehanična, a s porabo velikega fonda sholasticizma in sofistike, ki popolnoma popači logično mišljenje. In potem vstopijo v življenje kot duhovniki. Sami pravijo, da uče in oznanjujejo pravi Jezusov nauk ter smatrajo sebe kot posrednike med bogom in ljudmi. Ko bi pa Kristus danes zopet prišel na svet, bi večino izmed njih prištel med krive proroke in ljudstvo bi svaril, da naj se jih varuje, kakor je nekdanj svaril svoje učence pred farizeji.

Večini duhovnikov ne more iti za vero, ker sami nimajo prave vere. Vera jim je le sredstvo; z njeno pomočjo izrabljajo verski čut mase za svoje koristi in gospodovanjateljine namene. To je, kar se razume pod besedo klerikalizem, katerega najbolj pristni zastopniki so ravno naši duhovniki.

Večina duhovnikov smatra svoj poklic kot neke vrste roko delstvo, ob katerem se lahko imenitno živi, zlasti pri nas v Avstriji. Zato

pa se boje vsake konkurence. Kakor hitro se kaj pojavi, kar bi moglo škodovati ne veri, ampak njihovi obrti, zaženo velikanski krik, da gre za vero, da je vera v nevarnosti. Seveda uvidi vsak trezno misleč človek na prvi pogled, da gre v resnici duhovnikom le za njihove interese.

Duhovniki torej, če izvezamemo manjšino, sami nimajo prave vere oziroma nobene. Toda po svojem poklicu imajo v današnjem družabnem redu vero ljudstva takorekoč v zakupu. In verski čut mase jim je dobrodošel predmet, s katerim spekulirajo in delajo prav izborno trgovino „v večno čast in slavo božjo“.

Marsikakega duhovnika je začela peči vest in se je vrnil na pot, katero mu narekuje njegovo prepričanje. Malo je pri nas takih slučajeve; ako bi pa pri nas začela n. pr. duhovniška obrt slabo nesti, bi vse polno duhovnikov odložilo črno suknjo in bi se podali drugam, kjer bi upali, da se jim bo materijelno bolje godilo. To bi jim bilo kaj lahko storiti, ker se duhovniški službi niso posvetili iz notranjega poklica ampak iz popolnoma posvetnih namenov.

To se je prej godilo na Francoskem in se v najnovejšem času dogaja na Portugalskem. Ker se duhovnikom ne nudi več brezskrbna in dobra eksistenca, so kar trumoma zapustili duhovski stan in šli v posvetne poklice. Nekateri so se n. pr. posvetili celo gostilničarski

obrti, ker so sprevideli, da jim bo ta sedaj boljše nesla, kakor duhovniška služba.

Isto bi se zgodilo pri nas v Avstriji, ako bi nastale podobne razmere. Potem bi se morale odpreti oči tudi najbolj nezavednim ljudem, da bi sprevideli, da duhovnikom v resnici ni za vero, ampak le za njih blagostanje in za politično moč. Ker pa ima pri nas duhovniška obrt še zlato dno, kakor pravi narodna govorica, zato se duhovniki tako potegujejo za „vero“ in jo branijo s tako vnmom.

Zraven pa brezvestno teptajo najlepše nauke pravega krščanstva. Njih moč in bogastvo jim je vse. V dosego tega ne izbirajo sredstev, Na prav krivoverski način često pačijo čisti nauk Kristusov. Med ljudmi sejejo razdor in poziljajo svoje pristaše na boj proti svojim nasprotnikom.

Tako je pred kratkem v Davči pri Železnikih pozivil duša naše duhovščine in učitelj vseh naših mlajših duhovnikov dr. Janez Ev. Krek svoje somišljenike na poboj nasprotnikov klerikalizma. Na dotičnem volilnem shodu je ljudi hujskal in pozival „da naj liberalce v grapo pomečejo in s kamenjem po njih“. To je bila dobesedna njegova bojna parola.

Tako govori učitelj-voditelj naše duhovščine! Kakšni morajo biti šele učenci!

Mi pa, ki poznamo „krščanstvo“ takih duhovnikov, se temu ne čudimo. Žal nam je

le ljudstva, katerega s takimi nauki popolnoma demoralizirajo.

Tako je naše duhovnike pripeljal egoizem in politična strast tako daleč, da teptajo in vlečejo v blato tudi tiste elemente pravega Jezusovega nauka, ki so trajne vrednosti za človeški rod in podlaga vsakega človekoljubnega družabnega reda.

Socialna demokracija je v prvi vrsti politično gospodarska organizacija. Sveto pa ji je versko prepričanje posameznikov in obsoja vsako življenje verskega čuta. Zato pa se z vsemi svojimi močmi zavzema za medsebojno versko strpnost.

In tako ravno soc. demokracija čuti potrebo, da brani v interesu prave morale lepe Jezusove nauke pred duhovniki, ki jih tako preobračajo in pačijo, da se z vso pravico lahko imenujejo krivi preroki.

Kdor vzame pri nas verske razmere take kakršne so v resnici, mora priti nujno do zaključka, da naši duhovniki po večini krščanske nauke pačijo, da sami nimajo vere, pač vero zlorabljajo v svojo korist; sicer se delajo na zunaj krščanske, v resnici jih je pa samo ne-krščanstvo. Zato se pa preudaren človek ne bo dal voditi od takih ljudi, ampak pojde za glasom svoje vesti in po poti, katero mu kaže njegovo spoznanje in prepričanje.

Lutr.

Ljuna—Gorica—Trbiž—Ljubljana. Vodstvo dirke ima namestnik deželnega glavarja baron Liechtenberg. — Prijave kranjskih avtomobilistov, tudi ako niso člani kluba, sprejema „Tourist office“ do 25. julija. Prijavnina 10 K.

— **Samomor ali nesreča.** Dne 13. t. m. so potegnili iz vode pri mlinu posestnika Matije Ambrožiča v Novačičah pri Postojni, 69 letnega hlapca in mlinarja Antona Čepirlo. Odšel je od doma v ponedeljek 9. t. m. Gospodarju Ambrožiču je rekel, da gre v Postojno, kjer si kupi novo obleko. Na trupu niso našli nobenih sledov kakšnega nasilja. Ker je bil Čepirlo alkoholik, je mogoče, da je padel v vodo v pijanosti, možno pa je tudi, da je izvršil samomor.

— **Našlo se je žensko ročno delo v Lattermannovem drevoredu.** Lastnik naj se zgleda pri g. Brozoviču, Záhjek št. 3.

— **Šišenske reči.** Pišejo nam iz Šiške: Okrajni šolski svet je s svojim namenom, goniti šišenske šolske otroke v frančiškansko cerkev v Ljubljano, naletel na splošen odpor v Šiški. Ali pri nas mora biti vedno nekoliko brezvestnih duš, ki izrabljajo vsak dogodek v svoje lastne koristiljubne namene, pa se pri tem prav nič ne ozirajo na sredstva. Tako so se tudi tukaj našle nizke duše, katerim je hujškanje obrt, pa so hoteli skozinsko opravičeno ogorčenje šišenskih staršev napeljati na popolnoma napačen tir in ga izkoristiti za svoje nečiste mešetarske namene. Starši imajo prav, če očujejo svojih otrok pošiljati iz Šiške v Ljubljano na verske vaje. Imajo tudi prav, če se poslužujejo zakonite določbe, da se ne sme v Avstriji nihče siliti na kakršnekoli verske vaje. Ali če posegajo v to znani hujškači, katerim gre le za kraval in za njihov profit, tedaj naj jim dajo pametni šišenčani tako po kritici, da bodo pomnili. Tu je nekoliko takih jadnih duš, ki bi menda tudi v Šiški radi uprizorile kakšen „september“, pa že mešajo pojme in kale vodo, da bi potem ribarili. To početje je lopovsko in tukaj ne potrebujemo prav nič takih komedij. Če se bojujemo zoper klerikalni terorizem, si tega boja ne damo kaliti in pačiti. Samo podla sirovost brezvestnežev, katerim je politika kšeft, more zanašati svoje lopovsko hujškanje tako daleč, da se nedorasli otroci napadajo zaradi narodnosti. Zlasti pa te lumparije ne bomo trpeli železničarji, ki smo danes tukaj, a jutri bomo kdovekje in tudi nočemo, da bi nam v drugih krajih napadali otrok zaradi naše narodnosti. Kdor nam bo te lumparije zanašal v Šiško, jo bo izkupil, da bo pomnil, kdaj je nosil svojo neumnost na semenju.

— **Moste, Zelana jama, Novi Udmat** pozor! Shod članov Vzajemnosti v torek zvečer pri Podobniku. Začetek ob 8, zvečer. Prosi se točna udeležba.

— **Prepovedan semenj na Vrhniki.** Zaradi slinavke (kužne bolezni na gobcu in na parkljih) v horjulski občini je ljublj. okrajno glavarstvo prepovedalo živinski semenj na Vrhniki dne 25. julija t. l.

Stajersko.

— **Železnica Maribor-Zeleni travnik.** Z Dunaja se poroča, da je sprejela vlada v svoj postavitni načrt o lokalnih železnicah že dolgo zaželeno progo lokalne železnice Maribor-Zeleni travnik. Tako se približa končno tudi ta dolgo zavlačevana zahteva uresničenju.

— **Oplotnica.** Listi so poročali, po njih tudi mi, da je gostilničar Štefan Založnik iz Oplotnice ubil svojo ženo. Preiskava je pa dognala, da je Štefan Založnik nedolžen, ker je žena umrla, zadeta od srčne kapi.

— **Detomor.** Te dni so pripeljali v ječo okrožne sodnije v Celju Marijo Karšner, služkinjo pri kmetu Logarju v Logarjevi dolini. Porodila je pred nekaj časom dečka in ga kot neprijeten sad skrivne ljubezni takoj zadržala.

— **Klerikalna vzgoja.** Iz Hrastnika nam pišejo: Dne 2. julija t. l. je 18 letna Frančiška Ramšak, doma na Kalu pri Hrastniku porodila sinčka. Odnesele je otroka, ki je živel, v gozd in ga je tam popala pred križem. Stara pesem je to: Zbala se je svojih sorodnikov, ki so zelo klerikalni in bi ji najbrže porod zamerili kakor najstrašnejši greh. Tudi oče otroka je iz klerikalne hiše in popolnoma klerikalnega mišljenja. Pa namesto, da bi se nekoliko pobrigal za svojo ljubico, jo je odkuril v tujino in pustil dekle v nesreči samo. Klerikalci imajo vedno dolge jezike o socialistični vzgoji; tu vidimo, kakšne sadove rodi klerikalna vzgoja. — Dekle so prijeli orožniki in odpeljali v zapor.

— **Huda nevihta** je v petek razsajala nad srednjim Stajerskem. V Gradcu je tresčilo v gručo ljudi. Strela je zadela štiri osebe; enega moža je ubila, trije drugi so ostali hromi. V parku blizu Radeckega mostu je strela udarila v jagnjed; ljudje, ki so stali pod drevesom, so telefonili na tla, na različen način poškodovani. Nezaposleni sluga Josip Vasola je umrl. — V Lesnici je strela ubila kmečko dekle, ki je pobirala hrške pod drevesom.

Koroško.

— **Pri popraviljanju zvonika.** V Pliberku popravljajo na zvoniku uro. Odstranili bodo namreč stare kazalce in jih zamenili s kazalci primernimi za električno uro. Med delom je prišel pod stolp 51 letni krojaški pomočnik Vogl, ki je gluhomem. Med tem se je utrgal na stolpu precej velik kos zidu in padel na streho, kjer se je razdrobil in od tod je priletel en del Voglu na glavo in ga smrtno nevarno poškodoval.

— **Smrtna neizgoda pri delu.** Na železniški progi Celovec—Št. Vid so napravili delavci velik nasip. Med delom se je en del tega nasipa pogreznil in podsul delavca Franca Cecerleta iz Zatične na Kranjskem. Prihiteli so nemudoma vsi navzoči delavci in ga hitro odkopali. Toda Cecerle je dobil tako težke poškodbe, da je kmalu nato umrl.

Goriško.

Okrajna konferenca v Nabrežini.

V nedeljo, dne 9. t. m. se je vršila v gostilni g. Pirjeveve v Nabrežini okrajna konferenca za komenski in sežanski okraj, z dnevnim redom:

1. Poročilo drž. zbornega kandidata Josipa Kopača.
2. Poročilo krajskih organizacij.
3. Sestava okrajne organizacije.
4. Volitev izvrševalnega odbora.
5. Slučajnosti.

Zastopanih je bilo 11 občin s 60 delegati. Deželno organizacijo je zastopal sodr. dr. Tuma, tržaški politični odbor pa sodr. Šešek iz Trsta. Strokovno organizacijo zidarjev in klešarjev je zastopal sodr. Petejan, železničarje pa sodr. Kopač in Prijatelj.

Konferenci je predsedoval sodr. Anton Frandolič, zapisničarjem je bil izvoljen sodr. Prijatelj. Po običajnih pozdravih zastopnikov, podeli predsednik sodr. Kopač besedo, kateri je izvajal približno: Dogovorno s tržaškim političnim odborom me je deželna konferenca v Gorici dne 9. aprila postavila državnozbornim kandidatom za ravno končane volitve. Smatral sem to prevzeto nalogo zelo resno, kar je tudi razvidno iz uspehov volilne borbe.

Krajevna organizacija Nabrežina ni le preskrbela zaupnikov po Krasu, temveč je tudi dajala prav dobro izšolane agitatorje, ki so vestno in zelo marljivo vršili svoj posel. Naleteli pa smo na druge nedostatnosti; povsod tam, kjer nismo imeli organizacije, je primanjkovalo izvežbanih agitatorjev. Tako se je v raznih krajih dogodilo, da smo preko noči zbudili simpatije za stranko in vsled nezadostnosti volilcev tudi preko noči izgubili komaj pridobljene vspehe. S sodrugom dr. Tumo sva polagala mnogo več važnosti na poduk, kakor na osebni boj.

Učiteljstvo se nam je povsod sovražno postavilo po robu, če so nam tudi pritrjevali, da je prišel ravno sedaj trenotek, ko se otresejo klerikalnega in tudi liberalnega jarma. Nekaj dni pred volitvijo, so pa ti možakarji rabili ravno iste obrabljene fraze, kakor klerikalni hinavci.

Dočim smo dobili v Komenščini večino, v Sežansčini precejšno število glasov, nas je Ajdovščina popolnoma pustila na cedilu. Da se ta nedostatek popravi, bode treba v vseh večjih krajih ustanoviti društva po vzorcu ljubljanske „Vzajemnosti“, v manjših krajih pa krajevne organizacije, ki bodo vršile tudi v mirnem času svoj agitatoričen posel. Njih glavni namen bode razširjati socialistično vedo, potem časopisja in poučnih brošur. Če bodo te organizacije vršile svojo nalogo, bodejo bodoče volitve pokazale zaželen uspeh. (Pritrjevanje).

Pri tej točki se je razvnela precej živahna debata, katere so se skoraj vsi delegatje udeležili.

Pri drugi točki dnevnega reda so poročali zaupniki o položaju. Sklenilo se je iz praktičnih razlogov izveči Ajdovščino iz kompetence volilne okrajne organizacije Nabrežina in dodeliti isti Devin in Dobrodo. Ajdovski okraj bode pripadal goriški volilno okrajni organizaciji III. Sprejel se je organizacijski statut, katerega je razlagal sodr. dr. Tuma. IV. Okrajni izvrševalni odbor tvori enoglasno izvoljeni sodrugi: Anton Frandolič, Jožef Marica, Josip Prijatelj, I. Cedin in Caharija Fran, vsi iz Nabrežine.

Po krepkem pozivu k delu je predsednik Frandolič zaključil ob eni popoldne to za bodoči razvoj socialistične stranke velepomembno konferenco.

— **Občinske volitve v Gorici.** Tekom preteklega tedna so se vršile nadomestne volitve za goriški mestni svet. Kakor je bilo pričakovati, so bili izvoljeni v vseh treh razredih samo kandidatje laško-liberalne stranke; mazzinanci so dobili v III. razredu okoli 26 glasov napram 438 liberalnih glasov in 14 na pram 282 liberalnim glasovom v II. razredu. Druge stranke se niso udeležile volitev. Čudno so nam zdi postopanje slovenskih narodnih

strank, ki so se začetkoma tako pripravljale za svoj prvi nastop pri teh volitvah. Mogoče so se zbal kaliti mir italijanskim liberalcem v njihovi domačiji.

— **Organizacijski statut za Kras,** sprejet na okrajni konferenci v Nabrežini 9. t. m.: 1.) Okrajna organizacija na Krasu obsega sodni okraj komenski in sežanski. Sedež izvrševalnega odbora je v Nabrežini. Izvrševalni odbor se voli od leta do leta in šteje pet članov, ki morajo stanovati v Nabrežini ali bližnji okolici. 2.) Delokrog okrajne organizacije je ustanavljanje in nadziranje krajskih organizacij, vodstvo volitev v deželni in državni zbor. Kandidature postavlja sporazumno z okrajno organizacijo deželna konferenca zaupnikov. 3.) Vsako leto se naj vrše dve okrajni konferenci zaupnikov, ena v Nabrežini, druga v Sežani. Člani konference so vsi vabljeni zaupniki ter odposlanci deželnega izvrševalnega odbora, strokovnih, gospodarskih, izobraževalnih in mladinskih organizacij. Okrajna konferenca se naj vrši vsakokrat pred deželno konferenco, za katero ima imenovati svoje delegate. 4.) Tako po razpisanih deželno- in državnozbornih volitvah je sklicati nemudoma izredno okrajno konferenco, ki se posvetuje o imenovanju kandidata, taktičnem nastopu, načinu in sredstvih agitacije. Imenovanega kandidata je naznaniti izvrševalnemu odboru deželne organizacije. Ako bi se imenovanje kandidata ne izvršilo tekom 14 dni po razpustitvi deželnega ali državnega zbora, oziroma po razpisu novih volitev, ima deželna konferenca zaupnikov pravico imenovati kandidata brez ozira na okrajno organizacijo. 5.) Okrajna organizacija imenuje zaupnike za vsako občino ter po potrebi in razpolaganju imenuje dopisnike strankinemu glasilu. Imena in naslove zaupnikov naznaniti je izvrševalnemu odboru deželne organizacije, imena in naslove dopisnikov pa uredništvu strankinega organa. 6.) Zaupniki okrajne organizacije vodijo gibanje stranke vsak v svojem kraju ter poročajo izvrševalnemu odboru okrajne organizacije. 7.) Strankarski davek se pobira potom krajskih organizacij ter imajo dotični denarničarji nabrane zneske odšteti od meseca do meseca izvrševalnemu odboru okrajne organizacije. Polovico nabranih zneskov pošilja okrajna organizacija do meseca deželni organizaciji v Gorici. 8.) Zaupniki imajo skrbeti za naročevanje in kolportžo strankinih glasil. Vsaka krajna organizacija mora imeti naročen najmanj en iztis „Naših Zapiskov“, za vsakih 15 članov po en iztis glavnega strankinega glasila „Zarje“. 9.) Naročnino in krajevne potrebe mora vsaka krajna organizacija pokrivati s posebnimi prispevki.

— **Roparski napad.** Dne 12. t. m. je šla 45 letna mlekarica Uršič iz Storiž z Opčin proti Sežani. Malo pred Sežano ji je prišel neki človek nasproti ter jo napedel, vrgel na tla in ji vzel mošnjček, v katerem je bilo 16 kron. Lopov jo je pobrisal šele, ko je slišal da se bliža voz. Uršičeva je obležala pol v omedlevici. Voznik jo je dvignil v voz ter iskal roparja, a brez uspeha. Stvar ima žendarmarija v rokah.

Trst.

— **Tržaškim sodrugom** priporočamo, naj v nobenem slučaju ne pozabijo na „Zarjo“. Dolžnost vsakega sodruga je, da je naročnik in agitator „Zarje“. Pa tudi prostovoljne prispevke „Zarja“ rada sprejema. Zato naj sodrugi med seboj nabirajo prostovoljne prispevke. Zrno do zrna. Vsi sodrugi vedo, da je „Zarja“ glasilo revne stranke, stranke revnih ljudi. Vsi vedo, da nima bogatih zalog, ne bogatinov, ki bi jo podpirali. Edina opora so ji naročniki in delavska požrtvovalnost. Zato sodrugi, delajte in agitirajte za „Zarjo“!

— **Sv. M. Magdalena zgornja.** Veselo vest naznanjamo. Po iniciativi nekaterih in na željo vseh sodrugov bomo imeli kmalu tudi mi svoje delavsko izobraževalno društvo. V nedeljo 23. t. m. bo pri nas v gostilni „Alla Vittoria“ prvi shod, na katerem bo sodrug Regent poročal o potrebi izobrazbe in izobraževalnih društev. Da bo udeležba velika, se razume. Saj je malokje tako veliko zanimanje in naidušenje za tako društvo kakor pri nas. Zato smo tudi prepričani, da bo društvo uspevalo najlepše. Z društvom si pridobimo tudi zbirališče in prepričani smo, da bode v „Zarji“ večkrat pisali o našem delu, ki bo brezdvomno rodilo obilo dobrega sadu.

— **Argentinsko meso.** Iz Buenos Aires je prišlo brzejavno poročilo, da je od tam odplul 8. t. m. parnik „Atlanta“ na katerem je 500 ton zmrznjenega argentinskega mesa. Parnik pride v Trst 8. avgusta. V drugi polovici meseca avgusta pa pride v Trst druga pošiljatev in sicer s parnikom „Sofia Hohenberg“.

— **„Vodstvo gostilničarske zadruga International“** v Trstu sklicuje za dan 18. t. m. v torek, ob 8. uri zvečer, v ulici Boschetto št. 5, II. nadst. Dnevni red je sledeči: 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora; 2. Poročilo odbora: a) predsednika, b) blagajnika; 3. Volitev novega odbora; 4. Razno-terosti. — Občni zbor je torej važen, pa je zaradi tega dolžnost vseh članov, da se udeleže polnoštevno.

Kupujte „Zarjo“

Gotovo govejo juho
najfinejšega okusa dajo

zvezda s križcem

MAGGI kocke

à 5 h

Pazite natanko na ime
MAGGI in na varstveno znamko
zvezda s križcem. Druge
kocke niso MAGGI-jeve.

Gospodarski pregled.

— **Špiritov kartel** je gotova reč! V zadnjih dneh so se v birojih Kreditnega zavoda na Dunaju končala pogajanja engrosistov in tovarnarjev špirita. Rezultat je kartel, ki bo komandiral. President sindikata je dr. Josip Kraus (Nemec), podpredsednik Čeh Julij Kraus iz Kolina. Dirigent: Emil Grauer. V odboru: Čehi in Nemci — od gosp. Horkega iz Pribrama do g. Ottona Primavesija iz Brna. Sedaj se bo začelo pravo „delo“. Špirit bodo dražili, da bo veselje. Šnopsar, plačaj!

— **Pomanjkanje vagonov na državnih železnicah.** Na državnih železnicah primanjkuje voz ne le v blagovnem, temveč tudi v osebnem prometu. Uprava drž. železnic je morala letos omejiti naročila, ker je vlada štela ogromne vsote za vojne ladje in za orožje. V letošnjem proračunu je bilo namenjenih za nove vagona 29 milijonov kron; na račun te vsote je bilo lani in letos naročenih 2000 vagonov za prevažanje blaga, 651 osebnih voz in 180 službenih voz. Ampak ta naročila niti od daleč ne zadostajo za odstranitev kričečega pomanjkanja, tembolj ker je na podržavljenih progah, ki jih je vlada za drag denar kupila od kapitalističnih družb, po večini star, neraben material. Po mnenju strokovnjakov je nujno potrebna nabava 1000 osebnih in 3000 blagovnih vagonov. Vsled pomanjkanja voz zastaja ves promet, vsled česar ima ogromno gospodarsko škodo vse prebivalstvo, državne železnice pa stalen primanjkljaj. Razumljivo, če se denar razmetava za nepotrebne reči, ga manjka za nujne in koristne.

— **Podražitev usnja.** Češki usnjarski fabrikantje so podražili usnje za 20 kron pri 100 kg; cena odpadkov se poviša za 10 kron pri kg.

— **Petrolejski monopol v Nemčiji.** Nemška vlada pripravlja petrolejski monopol. Nemčija je s svojimi petrolejskimi potrebami navezana na tujino; domače petrolejske čistilnice pokrivajo komaj tretjino domačega konzuma, dočim uvažajo iz tujine 80 tisoč vagonov na leto. Od te množine 11 tisoč vagonov iz Avstrije, ostalo pa iz Rusije, Rumunije in Severne Amerike.

— **Pridelek zlata v Transvaalu.** V Transvalu v Južni Afriki so pridelali junija meseca t. l. 667 tisoč unč zlata, ki predstavlja vrednost okroglih 68 milijonov kron. S kopanjem zlata se je pečalo 186 tisoč delavcev, v premogovnikih je bilo zaposlenih 8212 in na diamantnih poljih 10.597 delavcev.

Pozor!
Zadnji čas je
da se obnovi naročnina.

Delavsko gibanje.

— **Podružnica zidarjev v Trstu** vabi vse svoje člane na izredni občni zbor, ki bo v četrtek 20. julija t. l. ob 6. popoldne v veliki dvorani „Delavskega doma“ ulica Boschetto 5. II. nadst. Dnevni red je sledeči: 1. Čitanje zapisnika zadnjega običnega zbora; 2. Poročilo odbora: a) predsednika, b) blagajnika; 3. Volitev novega odbora; 4. Razno-terosti. — Občni zbor je torej važen, pa je zaradi tega dolžnost vseh članov, da se udeleže polnoštevno.

Naročajte, ponudite, zahtevajte in pijte samo Tolstovrško slatino,

ki je edina slovenska ter najboljša zdravilna in namizna kislava voda. Od vsakega zaboja plača podjetje v narodne namene in organizacije 20 v, kamor naročnik določi. Naslov: Tolstovrška slatina, pošta Guštanj, Koroško, kjer je tudi gostilna, letovišče in prenočišče. ☉ ☉ ☉ Svoji k svojim!

— **Stavkokazi v Pulju.** Dne 13. t. m. je prišlo od nekod s Stajerskega 16 stavkokazov po naročilu stavbinske družbe „Union“. Na postaji je čakalo celo krdo policistov nanje, pa so jih gnali kakor tolove na ograjeno stavbišče mornariške kazine. Od tam se zdaj ne smejo gani. Tam delajo, kuhajo, jedo in spe — vse pod policijsko „zaščito“.

— **Nemška socialna demokracija v Avstriji** ima letos svoj strankin zbor v drugi polovici septembra v Inostu.

ZADNJE VESTI.

Poljsko kolo.

Krakov, 16. jula. Včeraj se je na Dunaju konstituiralo Poljsko kolo. Za predsednika je bil izvoljen Bilinski s 45 glasovi, dočim je 23 članov glasovalo proti njemu. Za podpredsednika so izvoljeni Abramowicz, dr. Leo, Stapinski in dr. Buzek.

Bilinski je po izvolitvi, ki je pokazala, da ima v klubu močno opozicijo, imel daljši govor, v katerem je naglašal dinastično politiko in prijateljstvo z Nemci.

Dr. Eppinger umrl.

Salzburg, 16. julija. Član gosposke zbornice in vodja čeških Nemcev dr. Karl Eppinger je snoči ob pol 10. na potovanju iz Inostu na Dunaj naglo umrl. Peljal se je na Dunaj zaradi otvoritve državnega zbora. Iz Inostu je prišel z brzovlakom do Salzburga, odtod se je hotel peljati z osebnim vlakom, ki prihaja ob 6. zjutraj na Dunaj, dalje. Ko je stopil v svoj spaln kupé, se je nenadoma zgrudil. Železniški uslužbenec je prihitel pomagat, a ko je prišel zdravnik, je mogel le konstatirati smrt vled kapi. Truplo so prepeljali v mrtvašnico. (Dr. Eppinger je bil rojen 6. januarja 1853 v Brumlovi na Češkem. Študiral je v Pragi in se je zgodaj posvetil politiki. Leta 1895. je bil izvoljen v češki deželni zbor in je kmalu postal vodja čeških Nemcev. Prišel je tudi v deželni odbor in je vodil finančni referat. Leta 1907. ko je trutnovskem okraju propadel proti Wolfu, je bil imenovan za člana gosposke zbornice.)

Socialna demokracija zoper odpravo praznikov.

Praga, 16. julija. Češko-slovenska strokovna zveza je sklenila za slučaj, da se število praznikov vsled papeževnega motu proprio zmanjša, vzporedno akcijo, da se delavstvu v nadomestilo za prazniški počitek prizna v polletnem času plačan dopust.

Tomašičeva stranka.

Zagreb, 16. julija. Nova vladna stranka se je konstituirala. Predsednik je bivši ban Teodor grof Pejačević (nekadaj pokrovitelj koalicijske), podpredsednika sta škof Švinčerman in dr. Avakumović, tajnik pa profesor Šišić.

Nadporočnik Bier poletel v morje.

Letalec in stroj rešena.

Opatija, 16. julija. Včerajšnji polet nadporočnika Biera, zaradi katerega se je pripeljal na tisoče gledalcev od vseh strani, se je popolnoma ponesrečil. Vreme je bilo ugodno in zrak ves dan ugoden. Ali popoldne se je začel veter sukati in meteorolog dr. Močan je svetoval, naj se polet odloži. Bier začetkom ni hotel, pozneje pa je vendar sklenil, da opusti polet na Krk, ali da bi imeli gledalci neko odškodnino, je hotel uprizoriti vsaj kratek polet. Priprave so bile izvršene, Bier se je s svojim aparatom zaletel, tik ob morju se je tudi nekoliko dvignil, ali takoj na to je pritisnil zračni vrtnec na desno krilo stroja in ga obrnilo na stran. V bližini je bil nekak visok lesen oder in Bier je bil v nevarnosti, da se zaleti njegov aparat naravnost tja. Ustavil je zato motor, tisti hip pa je veter pograbil letalni stroj in takoj na to je Bier s svojim aparatom ležal v morju. Voda je tam tri metre globoka. Štirje ribiči, ki so na svojem čolnu gledali polet, so priveslali in so rešili nadporočnika. Kmalu sta bili tudi dve pripravljene torpedovki na mestu in sta rešili aparat. Gledalcev, ki so opazili nezgodo, se je polotil silen strah. Večina pa sploh ni mogla videti dogodka in je zvedela o njem šele zvečer. Aparat ni prehuo poškodovan, vendar pa toliko, da se polet ni mogel ponoviti danes. Stroj se mora poslati na Dunaj na popravke.

Roparski umor na Dunaju.

Dunaj, 16. julija. V tretjem dunajskem okraju našla je danes v jutro postrežnica 37-letno prostitutko Marijo Schmid z razbito čepinjo mrtvo v postelji. Truplo je bilo čez in čez po-

krito z odejo in še le po odstranitvi odeje je opazila, da je postelj vsa krvava. Postrežnica je poklicala hišnika, kateri je naglo pozval policijo. Policija je poizvedla, da je ubita prenočila celo noč doma ter da jo je v jutro zapustil mlad mož, katerega sumijo hudodelstva. Prijateljice umorjene trdijo, da je ta imela 24 kron gotovine in možko zlato uro, katere so izginile. Primanjkuje baje tudi drugih stvari, ter se zaključuje na roparski umor. O storilecu še ni nobenega sledu, dasi so ga videli sosedi odhajati ter so njegovo zunanost soglasno opisali.

Albanska vstaja.

Saloniki, 16. julija. Iz Valone se poroča, da se je prebivalstvo uprlo in da žuga oblastem. Ljudstvo je oblasti predložilo svoje zahteve ter grozi za slučaj, da se iste ne izpolnijo, z resnimi izgredi. Torpedovka z eno stotnjo vojaštva je odpeljala za varnost oblasti in tujece v Valono.

Saloniki, 16. julija. O napadu Arnavtov na Edlin pašo in njegovega pribočnika se poroča: Edhim paša je s svojim pribočnikom in z oddelkom konjenišva jahal iz Gusinja v Djakovo. Na potu jih iz zasede napadejo Arnavti, obstrele pašo in pribočnika, da sta padla s konjev. Obojico je njegovo vojaštvo spravilo v Ipek, Arnavti pa so pobegli v hribe.

Boji v Albaniji.

Carigrad, 16. julija. Včeraj se je zvedelo, da je imel general Eden-paša blizu Pači v četrti hud boj in težke izgube. Malisori so ga napadli iz zasede. Edem paša in njegov adjutant Mumir sta ranjena, 200 vojakov je mrtvih. Vlada oblažuje vesti iz južne Albanije, po privatnih poročilih pa je položaj nevaren, kar se da soditi odtod, da pošilja vlada nove čete v južno Albanijo.

Mobilizacija Turčije.

Saloniki, 17. julija. Vlada je poklicala vse rezerviste, kateri še niso prekorčili 45tega leta, pod orožje in sicer mohamedance in nemohamedance.

Spomenica ekumenskega patriarhata.

Carigrad, 16. julija. V svoji spomenici na naučno ministrstvo, naglašala ekumenski patriarhat, da je največ v priloženi listini navedenih zločinov zakrivilo uradništvo. Priložena listina našteva 24 v zadnjih mesecih storjenih umorov, 12 slučajev prisiljena prestopa k islamu in še mnogo drugih zločinov.

Rimska duhovščina proti papeževemu odloku.

Rim, 16. julija. Med rimsko duhovščino je papežev odlok zbudil veliko ogorčenje; zlasti premestitev sv. Jožefa na prihodnjo nedeljo, ki je po največkrat evnetna ali pa velika nedelja, torej absolutno privilegiran praznik, razodeva po mnenju duhovniških krogov — popolno neznanje papeža in komisije za kodifikacijo kanonskega prava v liturgičnih stvareh.

Električni tok ubil pet delavcev.

Ženeva, 16. julija. V Cossonay, kjer so postavljali cirkus, je prišla žična vrv, s katero so postavljali glavni steber, preblizu visoko napeti električni žici z 12.000 voltami. Pet italijanskih delavcev, očetov družin s tremi do štirimi otroci, je zadel električni tok in jih na mestu ubil.

Socialist — pridigar.

Mannheim, 16. julija. Tukajšnja prostoverska občina je izvolila socialnega demokrata dr. Maurenbrecherja za svojega pridigarja.

Spomin bivše prestolonaslednice.

Milan, 16. julija. „Corriere della Sera“ objavlja daljši izveček iz „Spominov“ gospe Toseli, bivše soproge sedanjega saskkega kralja. Nekdanja princesa govori najprej o svoji mladosti in pravi, da je bila nevesta. Trpela je pod tiranijo dvorskih ceremonij in pod pedanterijo duhovniškega učitelja. Za moža bi bila vzela kogarkoli, le da bi bila prišla s starinskega saleburškega gradu. Tako je vzela tudi saskera prestolonaslednika. Ali ta je ni nikoli ljubil, ampak je imel draždanke igralko e rajši kakor njo. Njegov oče, kralj Jurij pa jo je od začetka preganjal. Enkrat ji je v ostrem prepiru dejal: „Nesreča je, da si ti prišla v našo družino.“ Na dvoru je pivo teklo v potokih in strastno se je igralo. Izven dvora je bila popalarna. Vse to nesreče je postala praznoverna. Če je nenadoma uzrla čregega mačka, je dobila temne slutnje. O letu 1902. in tistih dogodkih, ki so povzročili njen beg v Curih, piše pod posebnim poglavjem pod naslovom „Jace se (Obtožujem Na draždanskem dvoru so razširili brezsrčno

bajko, da je blazna. Če ne bi bila zbežala, bi jo bili do smrti zaprli v blaznico. Tako so raznesli glas, da je pobegnila z učiteljem jezikov Gironom. Ali hotela se je le odpeljati k svojemu bratu Wölflingu (bivšemu nadvojvodi Leopoldu), kjer pa ni mogla ostati. Da ne ostane brez vsakega varstva, se je oklenila Girona, ki ji je kazal veliko vdanost. Izbirati je imela med norišnico in škandalom, pa ji je bil škandal ljubši. Potem opisuje svoje nemirno romanje po svetu, dokler se ni v Firenci seznanila s Tosellijem. O Ivanu Orthu (bivšemu nadvojvodi Ivanu Salvatorju), ki je bil pred kratkim razglašen za mrtvega, pravi, da še živi in da se bo svojčas vrnil na Dunaj.

Treščilo v brzojavni urad.

Kamnik, 16. julija. Danes popoldne je treščilo v tukajšnji brzojavni urad. Aparati so silno poškodovani. Načelnika je ubilo.

Odgovorni urednik Fran Bartl.

Izdaja in zalaga založba Zarje.

Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.

Tobakarne ozir. prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor. Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.

Moze, ulica Miramar 1. Magnolo, ulica Belvedere. Kovač Antonija v Sv. Križu. Gostilna Internacional, ulica Giovanni Boccacio št. 25.

Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma).

Pipan, ulica Ponte della Fabra. Gramaticopulo, Piazza Barriera. Bruna, ulica del Rivo. Raitinger, Riva Grumola št. 20. Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.

Vsem našim sodrugom in prijateljem toplo priporočamo

gostilno Pavla Sanzin
v Škednju šte. 294.

10 zapovedi

za zdravje in 10 zapovedi za kmetovalca, vsake posebej tiskane, dobi vsak človek zastoj v lekarni Trnkoczy zraven rotova v Ljubljani. V tej lekarni se tudi oddajajo zdravila p. t. članom okr. boln. blagajne v Ljubljani, bol. zavodu c. kr. tob. tovarne in bolniške blagajne južne železnice.

Pekarija

konsumnega društva
v Hrastniku odda se s
1. avgustom v najem

Ponudbe je nasloviti na vodstvo
Konsumnega društva v Hrastniku.

Restavracija „International“

na Resljevi cesti št. 22

v neposredni bližini južnega kolodvora.

Vedno sveže pivo, dobra dolenska vina kakor tudi gorka in mrzla jedila.

Na razpolago je vrt s kegljiščem in vsi slovenski, nemški, italijanski delavski listi. Shajališče sodrugov!

Na prijazen poset vabi

Marija Petrič,
gostilničarka.

Konsumno društvo

za

Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima dosedaj sledeče prodajalne:

- I. v Šiški (v lastni hiši) Kolodvorska c.,
- II. na Viču (Glince, Tržaška cesta),
- III. v Ljubljani, Vodmat, Bohoričeva ulica,
- IV. v Ljubljani, Kolodv. okraj, Sodna ul. 4,
- V. v Ljubljani, Trnovo-Krakovo, Krakovski nasip 10,
- VI. v Tržiču na Gor. (pot proti Bistrici),
- VII. na Savi na Gorenjskem,
- VIII. na Jesenicah na Gorenjskem.

Pisarna je v Ljubljani, Šelenburgova ulica št. 6 II. — Uradne ure za stranke od 8.—1. ure popoldne.

Članov ima 1474, podpisanega kapitala 44.220 K, vplačanega 31.715 K; garancije 88.440 K.

Pristopi lahko vsak polnoleten konsument oz. konsumentinja; pristopnina 1 K, delež 30 K, ki se vplača lahko v obrokih. Pristopi se lahko v prodajalnah in v pisarni. Hranilne vloge se obrestujejo od dneva vložitve do dneva vzdiga po 5 %. — Dosedanje stanje hranilnih vlog 45.000 kron.

Cene v prodajalnah zmerne!

Blago sveže!

V letu 1910 — 4% dividende.